

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-33>

УДК 330.341.1(477)

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ANALYSIS OF TRENDS IN INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

Ковальчук Володимир Миколайович
керівник напрямку збуту Центрального та Південного регіону,
компанія «ВіАр»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-9887-8986>

Kovalchuk Volodymyr
«Viiar» Company

Стаття спрямована на аналіз тенденцій інноваційної діяльності в Україні та визначення закономірностей та ознак їхнього прояву. Проаналізовано поточний стан інноваційної діяльності в Україні. Продемонстровано інноваційні досягнення України, які відображені у міжнародних рейтингах, зокрема, згідно з глобальним індексом інновацій за 2023 рік Україна зайняла на 55 місце серед 132 країн світу. На основі проведеного аналізу ідентифіковано основні проблеми, які гальмують перехід до сталого інноваційного розвитку, включаючи політичну нестабільність, відсутність нормативно-законодавчої бази, слабку інноваційну основу та інші. Державна підтримка інноваційної сфери є важливим фактором, але існуючі механізми стимулювання ще потребують розвитку та удосконалення. Доведено, що поточний фінансовий механізм, спрямований на стимулювання інноваційної діяльності в Україні, виявляється недостатньо активним, що впливає на зменшення частки реалізованої інноваційної продукції та уповільнення темпів впровадження нових технологій.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, національна економіка, інноваційний розвиток, фінансування.

The article aims to analyze the trends of innovation activity in Ukraine and identify patterns and indicators of their manifestation. Innovations serve as a mechanism for developing new technologies, sustainable growth, and enhancing the country's competitiveness. It is argued that innovations should be considered a creative and inventive process of introducing innovative changes into various aspects of life, encompassing the creation and implementation of new ideas, technologies, products, production methods, or management. The current state of innovation activity in Ukraine is examined. Ukraine's innovative achievements, as reflected in international rankings, are demonstrated. For instance, according to the Global Innovation Index for 2023, Ukraine ranked 55th among 132 countries worldwide. Based on the analysis, key issues hindering the transition to sustainable innovation development are identified, including political instability, the absence of regulatory frameworks, a weak innovation base, and others. While state support for the innovation sector is a crucial factor, existing stimulus mechanisms still require development and improvement. It is established that the current financial mechanism aimed at stimulating innovation activity in Ukraine appears insufficiently active, impacting the reduction of the share of implemented innovative products and slowing the pace of adopting new technologies. Sustainable innovation growth in the national economy necessitates a comprehensive analysis, considering various stages such as global factors, innovation processes in different sectors, workforce potential, as well as challenges and prospects. The contemporary political situation, including the military conflict in Ukraine, shapes the direction and priorities of innovation development. Global challenges, such as environmental innovations, are essential for sustainable innovation growth. The study reveals that small enterprises exhibit significant interest in innovation, especially in the industrial and service sectors. However, it is crucial to develop the large enterprise sector to ensure the scalability and long-term sustainability of innovations.

Keywords: innovations, innovative activity, national economy, innovation development, funding.

Постановка проблеми. Сучасні виклики та динаміка глобальних ринків вимагають вивчення закономірностей та тенденцій інноваційного розвитку, щоб ефективно адап-

тувати економіку країни до мінливих вимог сьогодення. Інновації стають механізмом для розвитку нових технологій, сталого зростання та підвищення конкурентоспроможності

країни. Дане дослідження спрямоване на ретельний аналіз та ідентифікацію основних проблем та перспектив інноваційного розвитку національної економіки.

Крім цього, здійснення аналізу є важливим з точки зору розробки ефективних стратегій, спрямованих на сприяння інноваційному середовищу та підтримці новаторських ідей та технологій. Результати такого дослідження можуть послужити основою для прийняття інформованих урядових рішень, розвитку бізнес-стратегій та формування освітніх та наукових програм. Таким чином, актуальність даної теми визначається потребою у глибокому розумінні динаміки інноваційного розвитку, що є важливим чинником для подолання викликів економічного розвитку та забезпечення стійкого процвітання країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика інноваційного розвитку національної економіки була ретельно вивчена в наукових працях як вітчизняних, так і закордонних дослідників. Так, процес дослідження цієї теми знайшов відображення в роботах таких авторів, як Калінеску Т., Касьянова Н., Кириченко О., Орехова Т., Проданова Л., Прямухіна Н., Шаульська Л., Якімова Н., Біла І. С., Посна В. С., Шевченко О. О., Гордієнко С. Г., Ворона А. В., Стреліна О. М. та чимало інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Велика зацікавленість науковців у даній області досліджень підтверджує актуальність цієї теми. Зокрема, дослідження охоплюють різні аспекти сталого розвитку в багатьох сферах економіки та галузях народного господарства. Проте, в умовах високого рівня невизначеності та динамічності змін дослідження тенденцій інноваційного розвитку національної економіки потребує вивчення та більш детального аналізу як у теоретичному, так і в практичному плані.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз сучасного стану та обґрунтування практичних рекомендацій щодо сталого інноваційного розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація інноваційної діяльності та впровадження передових технологій є обов'язковою умовою для інтеграції України в Європейську спільноту та отримання статусу рівноправного та конкурентоспроможного партнера на ринку. В зв'язку з цим, основним завданням та національним пріоритетом у сфері економічного розвитку для України є

поєднання трансформаційних, інтеграційних, економічних та соціальних процесів в інноваційній економіці. Цей процес супроводжується формуванням стійкого інноваційного розвитку національної економіки. Введення інновацій та їх фінансування в таких умовах може здійснюватися як за інтенсивним, так і за екстенсивним типом, спрямованим на зменшення праце- та ресурсомісткості продукції, тим самим забезпечуючи підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та національної безпеки [1].

Взагалі, термін «інновація» є вкрай складним та багатограним. Це поняття вивчається в рамках безлічі досліджень, проте, незважаючи на це, в науці досі відсутнє загальноприйняте визначення інновацій. Так, в термінології інновацій (оновлення, поліпшення, нововведення) варто розглядати розробку та використання нових техніко-технологічних методів, засобів та способів організації виробничої діяльності. Це охоплює випуск нової, якісної продукції з метою поліпшення результатів виробництва, підвищення рівня життя населення, удосконалення умов праці, зменшення негативних соціально-екологічних наслідків господарювання та раціонального використання виробничих ресурсів [2–3]. Впровадження нової продукції, технологій та використання передових продуктів у виробництві призводить до збільшення прибутку підприємства.

Отже, інновації – це креативний та творчий процес внесення новаторських змін у різні аспекти життя, який включає в себе створення та впровадження нових ідей, технологій, продуктів, методів виробництва або управління. Разом з цим, це динамічний процес, що сприяє розвитку та еволюції, приводячи до покращень у різних галузях, таких як наука, економіка, соціальна сфера та культура. Крім цього, інновації є важливим елементом для досягнення конкурентоспроможності та сталого розвитку, впливаючи на ринковий попит, соціальні та екологічні аспекти, а також на загальний прогрес суспільства.

Активне впровадження інновацій визнається не просто як метод, але як провідна стратегія для забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Цей підхід не лише сприяє підвищенню ефективності та якості продукції, а й визначає вагомий роль у формуванні економічного зростання країни в цілому. Інновації впливають на різні сфери економіки, забезпечуючи сталий розвиток національної економіки через підтримку новаторських

технологій, підвищення продуктивності праці, створення нових ринків і підтримку стартапів. Такий підхід відображає важливість інноваційного потенціалу для довгострокової стійкості економічного прогресу.

Дослідження динаміки інноваційних процесів національної економіки, врахування факторів, що впливають на інноваційний розвиток, аналіз ризиків, пов'язаних із впровадженням інновацій, а також визначення перспектив інноваційного розвитку, дозволять ідентифікувати основні проблемні аспекти впровадження інновацій та сформулювати групи інноваційних ризиків. Це стане основою для конкретизації управлінського інструментарію з метою досягнення сталого інноваційного розвитку національної економіки.

Один з важливих чинників, що визначає перехід і сприяє стійкому інноваційному розвитку національної економіки, – це стан та перспективи розвитку наукових досліджень і виробництва інновацій. Оскільки створення та випробування інноваційних технологій та ідей, спрямованих на підвищення ефективності галузей економіки, відбувається науково-технічними установами і організаціями, інноваційний розвиток цього сектору є важливим для підвищення ефективності процесів збору та обробки інформації для подальшого використання.

Крім того, економічні трансформації без радикальної зміни сучасної моделі економічної системи ускладнюють сталий інноваційний розвиток національної економіки через посилення екологічних загроз. Ці загрози породжені невиваженою екологічною політикою в країні, відсутністю доступних екологічних інновацій, низьким попитом на впровадження інновацій, що ставить перед суб'єктами господарювання завдання необґрунтовано високих витрат природних ресурсів. Однією з характеристик, що є типовою для економічної моделі в Україні, є відсутність стратегії державного управління, спрямованої на реалізацію балансів еколого-економічних інтересів, що зараз реалізовано у принципах зеленої економіки.

Навіть при наявності значного науково-технічного потенціалу та великої кількості інноваційних розробок та винаходів в Україні, структура економіки країни та відсутність ефективних стимулів і пільг призводять до масової еміграції науковців до більш розвинених країн. Це стає перешкодою для розвитку інноваційної діяльності та стійкого інноваційного розвитку національної економіки. Разом з цим, варто відзначити відсутність програм

стимулювання для науковців та повільний розвиток науково-технічної бази [4].

Реальна економіка в умовах глобалізаційних процесів підтверджує, що серед факторів, які гальмують перехід до сталого інноваційного розвитку економіки, слід визначити незацікавленість учасників ринку та підприємців в здійсненні інноваційної діяльності. Це впливає, зокрема, з відсутності стандартизованої системи оцінки об'єктів інтелектуальної власності [5].

Вищевказане виправдовує розгляд на підставі статистичних показників фактичного стану, перешкод та можливостей переходу до сталого інноваційного розвитку національної економіки. Тому вважаємо за доцільне розглядати основні аспекти сталого інноваційного розвитку національної економіки, досліджуючи їх за етапами:

1. Розгляд глобальних чинників, які впливають на інноваційний розвиток національної економіки.

2. Аналіз інноваційних процесів в Україні з урахуванням галузей економічної діяльності, що активно впроваджують інновації, та розгляд суб'єктів господарювання.

3. Оцінка робочого потенціалу для сталого інноваційного розвитку національної економіки.

4. Конкретизація існуючих проблем та перспектив інноваційного розвитку, з визначенням пріоритетів для національної економіки та її складових.

Варто розпочати з аналізу стану інноваційного розвитку національної економіки з розгляду глобальних чинників, які визначають його напрям та встановлюють відповідні пріоритети на світовому та національному рівнях. В цьому контексті важливо зазначити, що суттєвий вплив на розвиток інноваційної діяльності національної економіки здійснюється через нестабільну політичну обстановку, зокрема, умови воєнного конфлікту, в яких зараз перебуває Україна.

Система наукових досліджень в Україні представлена науково-дослідними установами та закладами вищої освіти. Так, станом 2023 рік в Реєстрі суб'єктів освітньої діяльності «Заклади вищої освіти» Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) функціонує 736 закладів вищої освіти. Крім того, у цьому ж Реєстрі представлено 191 наукових установ [6].

На міжнародному рівні для визначення готовності економіки перейти до сталого інноваційного розвитку застосовується комплексна оцінка стану інноваційної системи. Аналіз

інноваційного сектору національної економіки на основі світових рейтингів дозволяє оцінити інноваційний потенціал, а також інноваційну та технічну конкурентоспроможність країни. Серед найбільш вагомих міжнародних показників є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (Innovation Union Scoreboard), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index), а також Оцінка готовності до майбутнього виробництва (Readiness for the Future of Production Assessment) [7].

Варто зазначити, що відповідно до Глобального індексу інновацій Україна у 2023 році зайняла 55 місце в рейтингу серед 132 країн світу (рис. 1). Дане значення за період 2018–2023 років дещо зазнало коливань, відповідно від 43 місця у 2018 році до 55 місця – у 2023 році. Звичайно ж, лідерами індексу інновацій виступають Швейцарія, Швеція, США, Сінгапур тощо.

Аналіз стану інноваційного розвитку національної економіки має ґрунтуватися на статистичних даних реальної економіки, що дозволить оцінити процеси та тенденції на національному рівні. Впровадження інновацій у всі сфери життя суспільства на сьогоднішній день є необхідністю, пов'язаною з розвитком суспільства та підприємництва та обумовленою переходом до сталого інноваційного розвитку національної економіки. У таблиці 1 подано показники інноваційної активності підприємств за сферами економічної діяльності України в період з 2016 по 2020 роки.

Зниження кількості інноваційно-активних підприємств може бути обумовлене різними

факторами та умовами, які впливають на бізнес-середовище. Деякі з можливих причин включають економічні труднощі, невизначеність на ринку, відсутність необхідних ресурсів для проведення досліджень і розробок, а також відсутність стимулів чи підтримки з боку влади. Зокрема, економічні чинники, такі як зниження фінансової стабільності підприємств, можуть призвести до скорочення інвестицій у дослідження та розробки. Невизначеність на ринку, зміни в споживчому попиті чи конкурентному тиску, відсутність необхідних ресурсів та відсутність стимулів для інновацій також можуть призводити до обмеження інтересу підприємств у впровадженні нововведень.

У цьому контексті лише 17% компаній в бізнесі вважають себе новаторами, що суттєво відрізняється від показників у Європейському Союзі, де ця частка становить 49%. Протягом років незалежності України прийняття новітніх технологій зменшилося в 14,3 рази, а частка інноваційно-активних промислових підприємств скоротилася в п'ять разів [10]. Основними витратами на інновації є придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Розглядаючи інноваційну активність підприємств, слід враховувати їхні розміри, організаційні форми для впровадження інновацій, а також особливості впровадження інновацій в окремих галузях і сфері послуг. Так, розмір підприємства може визначати його здатність до фінансування та масштабу впровадження інноваційних проєктів. Організаційні форми, такі як стартапи, великі корпорації або малий і середній бізнес, можуть виявляти різний рівень гнучкості та швидкості у впровадженні інновацій. Крім того, різні галузі та сфери послуг можуть вимагати специфічних підходів до інновацій, оскільки вони мають власні

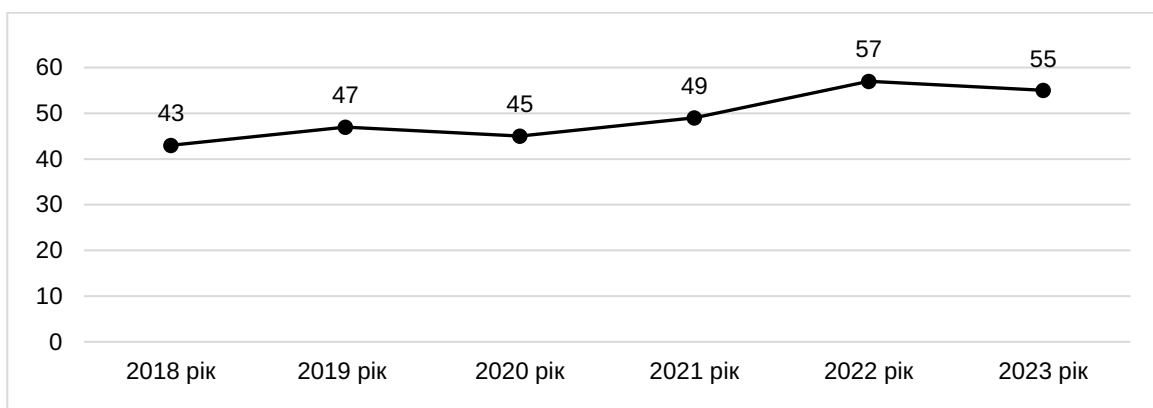

Рис. 1. Рейтинг України за Глобальним індексом інновацій

Джерело: сформовано автором на основі [8]

Таблиця 1

Інноваційна активність підприємств в Україні у 2016–2020 рр.

Сфери економічної діяльності	Кількість підприємств, од.	
	2016–2018	2018–2020
Усього	8173	2281
Промисловість	4060	1552
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами	2174	300
Транспорт, складське господарство, поштова діяльність	568	133
Інформація та телекомунікації	619	121
Фінансова та страхова діяльність	222	12
Діяльність у сферах архітектури та інжинірингу; технічні випробування та дослідження	262	67
Наукові дослідження та розробки	114	79
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури	154	19

Джерело: складено на основі даних [9]

характеристики та виклики. Такий аналіз допомагає отримати глибше розуміння та оцінити загальний рівень інноваційної діяльності підприємств в конкретному контексті.

Розвиток підприємств через інновації є важливим механізмом, що визначає ефективний напрям економічного зростання, основні аспекти діяльності, раціоналізацію витрат, потенційне підвищення конкурентоспроможності та поліпшення якості продукції. Однак впровадження інновацій – це довгостроковий процес, що вимагає значних інвестицій та супроводжується системою ризиків. Це призводить до того, що учасники ринкових відносин не завжди готові ризикувати, віддаючи перевагу вже перевіреним технологіям.

У 2022 році підприємства, що здійснювали інновації, головним чином витрачали кошти на придбання машин, обладнання та програмне забезпечення – 73%. Це на 17,3% менше, ніж у 2019 році (рис. 2). З іншого боку, збільшилися частки інноваційних витрат на інші напрями, і особливо помітний приріст витрат спрямований на науково-дослідну.

Протягом періоду дослідження виявлено, що малі підприємства виявляють великий інтерес до інноваційної діяльності, особливо в сферах промисловості та надання послуг. У 2022 році середні частки інноваційно-активних малих підприємств становили 17,3% для галузей промисловості та 16,3% для сфери послуг. Порівняно, великі підприємства виявляли більший рівень інтересу, займаючи 44,4% та 32,7% відповідно.

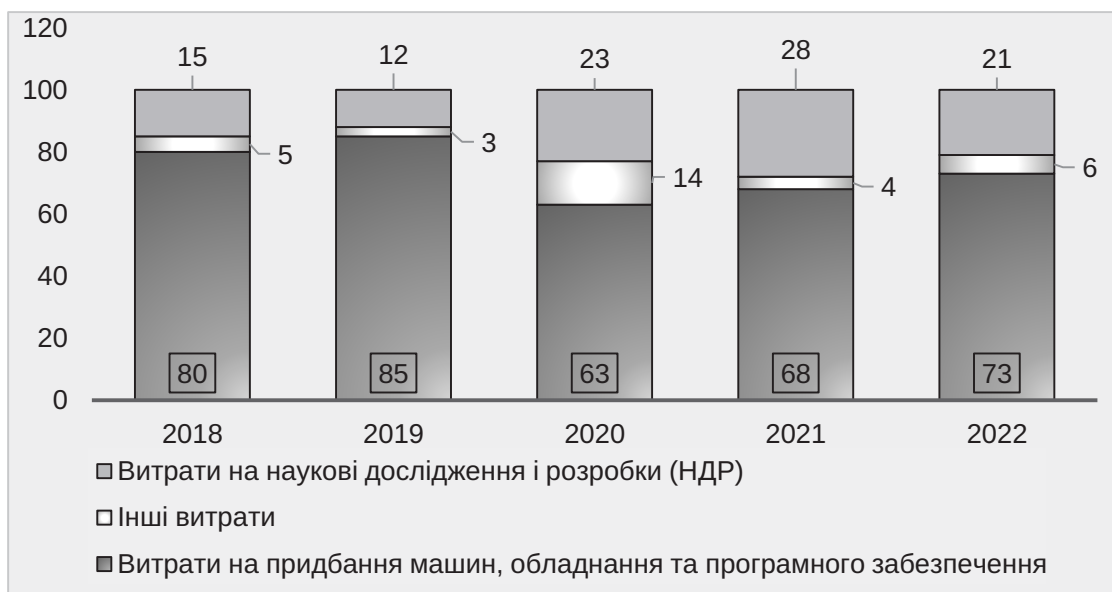
Крім цього, малі підприємства проявляють зацікавленість у впровадженні нетехнологічних удосконалень, які стосуються як галузей

промисловості, так і послуг. Застосування таких інновацій дозволяє підприємствам ефективно вдосконалювати свої процеси управління та пристосовувати їх до ринкових умов. Малі підприємства, порівняно із великими, мають нижчий рівень інвестиційного ризику, що пояснює їхню спроможність більш оперативно впроваджувати і тестувати нові ідеї та методи.

Таким чином, можна сказати, що малі підприємства є важливими каталізаторами інноваційної діяльності, оскільки вони володіють численними перевагами, такими як швидкість впровадження і тестування інновацій, ефективний перехід від інноваційної ідеї до продукту, висока мотивація праці та низькі непрямі витрати.

Навіть при усіх вказаних перевагах малих підприємств у сфері інновацій, важливість інноваційної активності великих підприємств впливає з необхідності збереження конкурентоспроможності та технологічної відповідності. Великі підприємства можуть накопичувати значні ресурси, включаючи трудові та матеріальні ресурси, фінансовий капітал, а також залучати значні кредити для впровадження нових технологій та процесів.

Належної уваги заслуговують екологічні інновації, пов'язані з концепціями «зелена економіка» або «зелений бізнес». Перехід до технологій та методів, спрямованих на зменшення негативного впливу виробництва на довкілля отримав назву «озеленення бізнесу», а суб'єкти господарювання, що вживають такі заходи, називаються «зеленими підприємствами». Цей процес призвів до стрімкого зростання кількості організацій,

**Рис. 2. Динаміка інноваційних витрат за 2018–2022 рр.,
% від загального обсягу фінансування**

Джерело: складено на основі даних [9]

які розробляють товари та надають послуги, спрямовані на підвищення ефективності використання природних ресурсів.

Останні роки свідчать про тісний зв'язок між поняттям інноваційності національної економіки та розвитком ІТ-сектора. Україна, зокрема, може визначитися динамічністю та розширенням ІТ-технологій, що надають вплив у всіх сферах економіки. Ринок ІТ-аутсорсингу у нашій країні має великий потенціал, а його продукти можуть внести структурні зміни, визначаючи нові тенденції в економіці. Навіть при тому, що Україна може більше використовувати свій потенціал, вона утримує лідерські позиції серед країн Центральної та Східної Європи у сфері програмного забезпечення «вільного розвитку». Цей успіх обумовлений постійною модернізацією існуючих технологій та створенням нових продуктів.

Варто зупинитись на основних проблемах, які уповільнюють процес переходу до сталого інноваційного розвитку національної економіки країни:

1) політична ситуація в Україні є визначальним фактором для формування інноваційного клімату;

2) відсутність нормативно-законодавчої бази, інституційної структури та інноваційної інфраструктури;

3) слабка інноваційна основа для різних галузей економіки;

4) надмірне завантаження внутрішнього ринку закордонними компаніями, фокус на

розвиток ІТ-аутсорсингу, що призводить до відтоку грошових потоків в інші країни;

5) відсутність підґрунтя для розвитку інноваційної ІТ-індустрії;

6) втрата трудового та наукового потенціалу через відсутність ефективної системи стимулювання й підтримки наукових інститутів;

7) низька активність у впровадженні екологічних інновацій, стратегій та програм, що гальмує розвиток вітчизняних екологічних продуктів.

Стійкість інноваційного розвитку національної економіки безпосередньо визначається ефективністю та ефективністю кожного із ключових факторів цієї складної та багатогранної системи. Механізми, які забезпечують інноваційність вітчизняної економіки, базуються на взаємодії на законодавчому, інформаційному, партнерському рівнях між державою, бізнесом, виробниками інновацій, інвесторами та посередниками [11].

Засоби та методи, які використовуються державою для формування інноваційних пріоритетів у розвитку національної економіки, включають ряд заходів на законодавчому, нормативному, адміністративному та фіскальному рівнях, спрямованих на створення умов для активізації інноваційної діяльності. Наприклад, 10 липня 2019 року Уряд затвердив Стратегію розвитку інноваційної сфери України до 2030 року. Метою цієї стратегії є створення національної інноваційної екосистеми, яка сприятиме швидкому та якісному

перетворенню креативних ідей у інноваційні продукти та послуги. Стратегія також націлюється на підвищення рівня інноваційності економіки, створення сприятливих умов для розвитку інноваційного сектору, а також збільшення кількості впроваджених розробок і повертання інвестицій в інноваційну діяльність [12].

Державна підтримка інноваційного розвитку в Україні має різні форми, такі як пряме бюджетне фінансування, кредитна політика, митні та податкові заходи, створення спеціалізованих інноваційних фінансово-кредитних установ і надання гарантій комерційним банкам, які фінансують інноваційні проекти. Однак, бюджетне фінансування інновацій обмежене, і часто ці кошти не використовуються для визначених пріоритетів. У зв'язку з дефіцитом бюджетних ресурсів і обмеженням участі держави в інвестиціях в інновації, пропонується розумно використовувати ці кошти для фінансування лише тих сфер, які мають вирішальне значення для ефективного розвитку економіки та безпеки країни.

Розвиток науки та наукових досліджень в значній мірі обумовлений фінансуванням державних наукових програм та витратами на підтримку наукових ресурсів і науково-дослідних установ. Основне фінансування забезпечується за рахунок Державного бюджету України.

Наукові та науково-дослідні інститути та організації є ключовими джерелами для розробки інновацій, а їх фінансування в основному здійснюється за кошти державного бюджету. Оскільки підприємства не виявляють великого інтересу до стимулювання науково-технічної діяльності, фінансування цього напрямку залишається низьким та обмеженим лише пріоритетними для держави напрямками. Це призводить до низького рівня фінансування та обмеженої охопленості результативних проектів.

Варто зауважити, що попри складні умови повномасштабної війни в Україні, сфера інтелектуальної власності успішно не лише відновлюється, а й розвивається. Національні винахідники, інноватори, творці та підприємці продовжують активно сприяти економіці країни та формувати новий інноваційний простір. Протягом перших дев'яти місяців 2023 року відзначається значний приріст кількості поданих заявок на об'єкти промислової власності. Загальна кількість заявок зросла на 44,1%, порівняно з відповідним періодом попереднього року. Аналізуючи результати за періоди 9 місяців 2022 та 2023 років, особливо варто відзначити найвищий приріст в подачі заявок на торговельні марки за національною процедурою – 50,4%, та на корисні моделі – 46,8% (рис. 3).

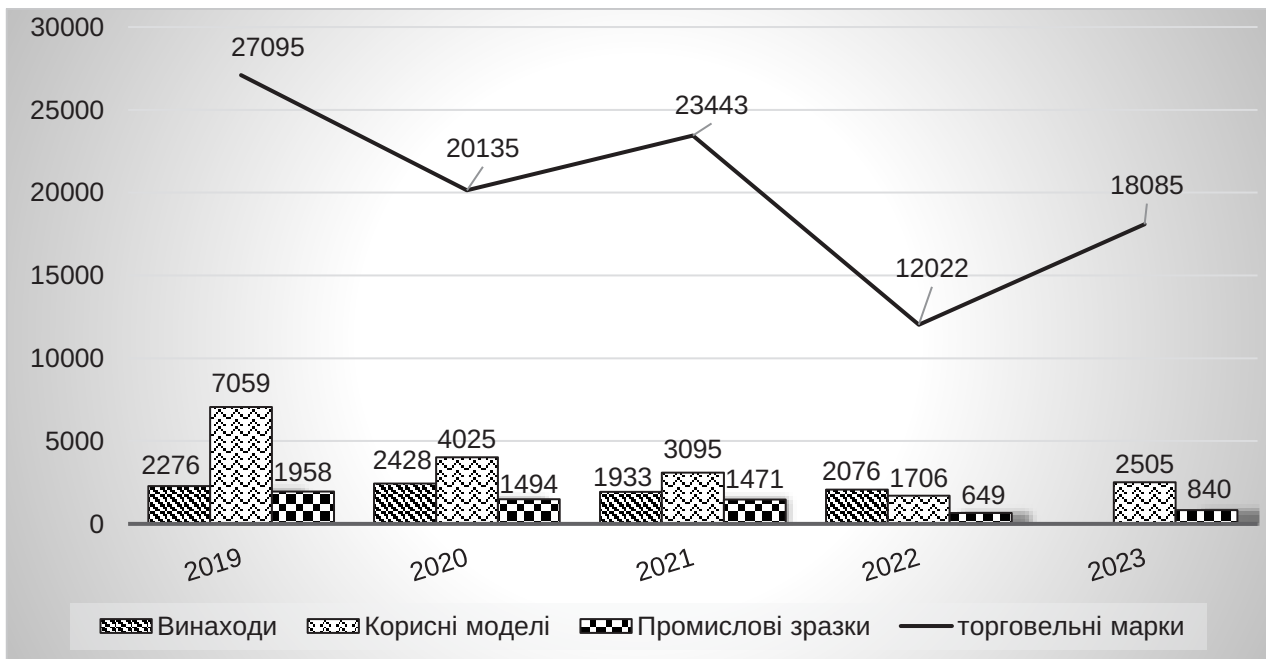

Рис. 3. Динаміка надходження заявок на об'єкти промислової власності, поданих у 2019–2023 роках (9 місяців)

Джерело: сформовано за джерелом [13]

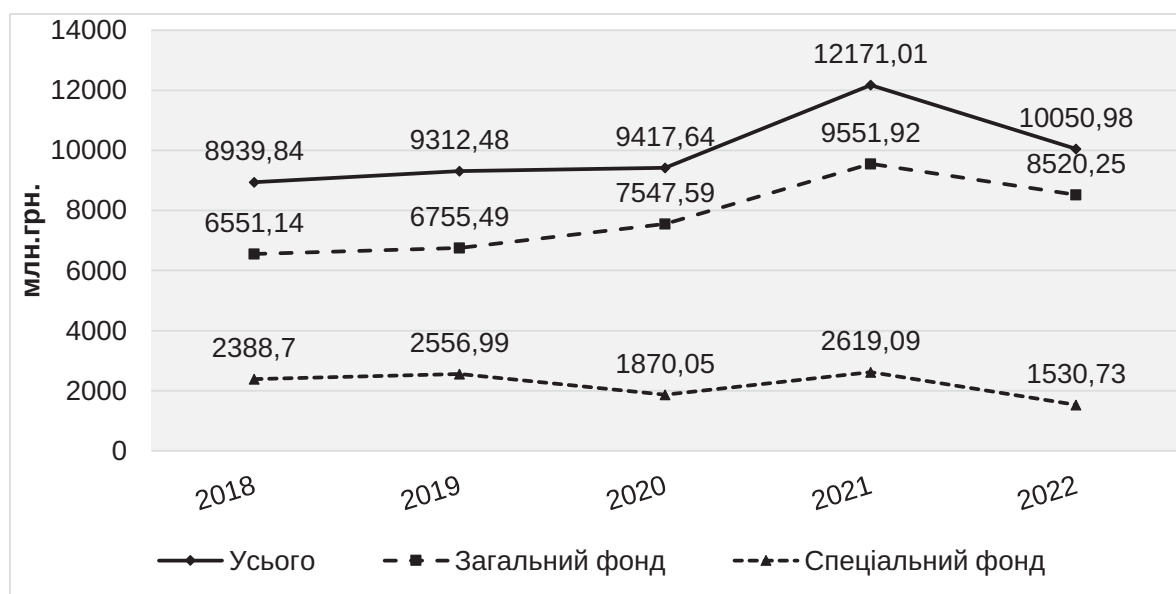

Рис. 4. Динаміка фінансування наукової сфери України за рахунок загального та спеціального фондів державного бюджету, млн грн.

Джерело: сформовано за даними [14]

Необхідно підкреслити, що фінансування науково-дослідної діяльності залишається на низькому рівні і недостатньо задовольняє потреби відповідних організацій та установ, які в значній мірі залежать від державної підтримки, зокрема за допомогою загальних та спеціальних фондів (рис. 4).

Як бачимо, у 2022 році фінансування наукової галузі зменшилося як за рахунок загального фонду (на 10,80% у порівнянні з 2021 роком), так і за рахунок спеціального (на 41,55%).

Проблеми, такі як занепад системи освіти через недостатнє фінансування вищих навчальних закладів, річне зменшення кількості абітурієнтів, вплив соціальних та політичних чинників на рівень життя громадян і інфляція, призвели до зниження фінансування науково-дослідницької сфери економічної діяльності. Дефіцит коштів призводить до пріоритетного розподілу фінансової підтримки за наявними програмами науково-дослідної сфери економічної діяльності.

Самофінансування інноваційної діяльності має кілька переваг порівняно з іншими дже-

релами. Воно усуває посередників, сприяє швидкому внесенню інвестицій в інновації, уникає фактичного витоку коштів за межі підприємства, не вимагає додаткових витрат на виплату кредитних відсотків, дозволяє швидко приймати інвестиційні рішення та уникнути бюрократичних перешкод. Незважаючи на ці переваги, інноваційно-орієнтовані суб'єкти економічних відносин часто не можуть фінансувати інноваційні проекти самостійно через відсутність фінансових можливостей.

Висновки. Отже, аналізуючи тенденції інноваційного розвитку національної економіки, можна стверджувати, що інновації виявляються невід'ємною частиною сучасного життя, що включає в себе новаторські зміни у різних сферах. Стале інноваційне зростання національної економіки вимагає комплексного аналізу та урахування різних етапів, таких як глобальні чинники, інноваційні процеси в різних галузях, робочий потенціал, а також проблеми та перспективи. Сучасна політична обстановка, зокрема воєнний конфлікт в Україні, визначає напрям та пріоритети інноваційного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ДЖЕРЕЛ:

1. Біла І. С., Посна В. С., Шевченко О.О. Інноваційний розвиток як чинник повоєнної відбудови економіки України. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. Том 8. Випуск 1. С. 10–16.
2. Гордієнко С. Г. Інноваційна діяльність: проблеми, сутність, змістовні складові та напрями удосконалення. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. № 2 (23). С. 15–32.

3. Якименко Н. В. Управління інноваційною сприйнятливістю як складова адаптивного управління інноваційним розвитком підприємств залізничного транспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 40. С. 286–289.
4. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. Київ : НІСД, 2018. 472 с.
5. Волянська-Савчук Л.В., Красовський В.О. Теоретичні засади ринку праці в економічній системі. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1 (33). С. 21–32.
6. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році / за ред. А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ : Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с.
7. Ворона А. В. Глобальні чинники впливу на інноваційний розвиток національної економіки. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 3/1. С. 32–36.
8. Global innovation index. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (дата звернення: 19.01.2024)
9. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm (дата звернення: 19.01.2024)
10. Діба О. М., Гернего Ю. О. Фінансування інноватизації виробництва: досвід США. *Університетські наукові записки*. 2015. № 56. с. 44–54.
11. Ворона А. В. Огляд державних інструментів формування деяких інноваційних пріоритетів національної економіки. *European journal economics and management*. 2020. Volume 6. Issue 4. С. 29–36.
12. Стреліна О. М. Інноваційний розвиток економіки України: проблеми та перспективи. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2166> (дата звернення: 25.08.2024)
13. Інтелектуальна власність у цифрах. Київ : Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій». 2023. 37 с. URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/11/IP-in-Figures-9m-2023-web-.pdf> (дата звернення: 19.01.2024)
14. Наукова та науково-технічна діяльність в Україні у 2022 році: науковоаналітична доповідь / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2023. 94 с.

REFERENCES:

1. Bila I. S., Posna V. S., Shevchenko O. O. (2023) Innovatsiyni rozvytok yak chynnyk povoiennoi vidbudovy ekonomiky Ukrainy [Innovative Development as a Factor in the Post-War Reconstruction of the Ukrainian Economy]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky*, no. 8, pp. 10–16.
2. Hordiienko S. H. (2014) Innovatsiina diialnist: problemy, sutnist, zmistovni skladovi ta napriamy udoskonalennia [Innovation Activities: Issues, Essence, Substantive Components, and Directions for Improvement], *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy*, no. 2 (23), pp. 15–32.
3. Yakymenko N. V. (2018) Upravlinnia innovatsiinoiu spryiniatlyvistiю yak skladova adaptivnoho upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpriemstv zaliznychnoho transportu [Managing Innovation Sensitivity as a Component of Adaptive Management in the Innovative Development of Railway Transport Enterprises]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. no. 40, pp. 286–289.
4. Malynovska O. A. (2018) Mihratsiina polityka: hlobalnyi kontekst ta ukrainski realii [Migration Policy: Global Context and Ukrainian Realities]. Monohrafiya [a monograph]. monohrafiia. Kyiv: NISD. 472 p. (in Ukrainian)
5. Volianska-Savchuk L. V., Krasovskiy V. O. (2019) Teoretychni zasady rynku pratsi v ekonomichnii systemi. [Theoretical Foundations of the Labor Market in the Economic System]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, no. 1 (33), pp. 21–32.
6. Butenko A, Yeremenko O., Stukalo N. (2023) Dopovid pro yakist vyshchoi osvity v Ukraini, yii vidpovidnist zavdanniam staloho innovatsiinoho rozvytku suspilstva u 2022 rotsi [Report on the Quality of Higher Education in Ukraine: Its Alignment with the Goals of Sustainable Innovative Development of Society in 2022]. Kyiv: Natsionalne ahentstvo iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity, 59 p. (in Ukrainian).
7. Vorona A. V. (2020) Hlobalni chynnyky vplyvu na innovatsiyni rozvytok natsionalnoi ekonomiky [Global factors influencing the innovative development of the national economy]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 3/1, pp. 32–36.
8. Global innovation index. Available at: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (accessed January 19, 2024).
9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm (accessed January 19, 2024).

10. Dyba O. M., Herneho Yu. O. (2015) Finansuvannia innovatyzatsii vyrobnytstva: dosvid SShA [Funding Industrial Innovation: The U.S. Experience]. *Universytetski naukovi zapysky*, no. 56, pp. 44–54.
11. Vorona A. V. (2020) Ohliad derzhavnykh instrumentiv formuvannia deiakykh innovatsiinykh prioritytiv natsionalnoi ekonomiky [Review of State Instruments in Shaping Certain Innovation Priorities of the National Economy]. *European journal economics and management*, no. 6. pp. 29–36.
12. Strelina O. M. (2017) Innovatsiinyi rozvytok ekonomiky Ukrainy: problemy ta perspektyvy [Innovative Development of the Ukrainian Economy: Challenges and Prospects]. *Efektivna ekonomika*, no. 7. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2166> (accessed January 19, 2024)
13. Intelektualna vlasnist u tsyfrakh [Intellectual Property in Numbers]. Kyiv: Derzhavna orhanizatsiia «Ukrainskyi natsionalnyi ofis intelektualnoi vlasnosti ta innovatsii». Available at: URL: <https://nipo.gov.ua/wp-content/uploads/2023/11/IP-in-Figures-9m-2023-web-.pdf> (accessed January 19, 2024)
14. Pysarenko T. V., Kuranda T. K. (2023) Naukova ta naukovo-tekhnichna diialnist v Ukraini u 2022 rotsi: naukoanalychna dopovid [Scientific and Scientific-Technical Activities in Ukraine in 2022: Scientific-Analytical Report]. Kyiv: UkrINTEI, 94 p. (in Ukrainian)